

Фрескопис косметске душе

Спасовдан 2018. у Призрену

*Сваки народ има љубав која вечно треје његово срце.
За Србију што је Косово и Метохија.*

Ђорђе Оцић

Високо над Призреном уздиже се Каљаја, круна овог царскога града. Под њом, опет високо, распростире се Поткаљаје, некада српски део града. Са видиковачког платоа Цркве Светог Спаса, поткаљајског драгуља, погледом је лако наћи православну саборну цркву Светог Ђорђа, која је смештена у срцу старог Призрена. У даљини, теже је угледати високи звоник нападене, учерицама сабијене и зверски паљене, Богородице Љевишке. А, пре свих њих, уочиће се туђа светиња, Синан пашина џамија, грађевина што су је Срби Призренци почетком прошлог века заштитили од рушења, а Турци су је, кажу, саградили од камена Цркве Светих архангела, Душанове задужбине, коју су претходно порушили, а која беше само део велелепног манастирског комплекса изнад Призрена.

Висока је кула газиместанска, висок и видиковац манастира Соколица. Високо стоје фреске по косметским манастирима које смо обилазили на путу до Призрена и по повратку из њега. Широка је и висока Грачаница. Високи су, не само именом, и Дечани.

Висине ове подсећају нас да су српски преци високо, у небо, били загледи. И биће да се зато за српски народ каже да је „небески“, јер погледом ка небу, у смисао, циља. Није ту реч о смрти, као што злбници радо напомињу, већ управо о живљењу – са смислом. С надом. И заветно. Завет је небеско царство на земљи, као што је говорио Жарко Видовић.

Човек својим градитељством досеже висине само када делује у складу с Богом и природом. А, чини се, нигде дарови природе, рукотворина људска и Духовност нису толико у хармонији као што су на Космету. Тамо се тако лако осети Присуство!

Повод за овај пут и окупљање била је прослава Спасовдана у Призрену. У организацији Друштва пријатеља манастира Светих архангела код Призрена и Дома културе „Грачаница“, одржана је изложба фотографија *Призренски времелов*, на којој су представљене фотографије митрополита и епископа Рашко-призренске епархије (1854–1941) и ректора Призренске богословије (1871–1941), ауторке др Александре Новаков, а представљена је и књига најзначајнијег Призренца Петра Костића *Црквени животи православних Срба у Призрену и његовој околини у XIX веку (са усвојенима њица)*. Другог дана манифестације отворена је изложба *Јесен у Призрену* – слика насталих претходне године у ликовној колонији у манастиру Светих архангела, коју је отворио архимандрит Михаило,

игуман манастира. У уметничком делу програма учествовали су, првог дана, Хор ученика Српске православне богословије „Свети Кирило и Методије“ у Призрену, а другог дана, Хор „Цар Душан“ из Штрпца, под руководством Александре Спасић, и Музичка група „Санвила“ из Београда.

Усред те хармоније човеког дела, светиње и природе, да нема трагова паљевине, полицијских чувара и бодљикаве жице, готово би се и заборавило на постојање људске злобе. И да није табли о проглашењу неких српских светиња за археолошка налазишта(!) назо-видржаве, што је покушај оних који на косметској земљи немају своје историје, и који су уништавали српску, да формално, а опет на силу, присвоје већ скрнављене српске светиње, као што су Ново Брдо или Свети архангели.

У међувремену, многе се слике. Слике с изложби, слике страница књиге о којој се на скупу у Атријуму цркве Светог Спаса говорило... Остају учртане слике, али и звуци песме хорова, као и разговором започете песме у трпезарији конака или у аутобусу, током пута... Мелодије старих српских песама и гласови брзе реке Бистрице... Њен шум, и други звуци и мириси, медитерански... Не једном, чуло се: „као да смо на мору“.

Слике... призренске калдрме, стрмих улица, моћних планина, дивљег и негованог цвећа, и опет цвећа, оног што расте упркос бодљикавој жици. (Таква жица ружи и слику неба у прозору цркве Богородице Љевишке.)

Осликавају нам душу и речи историчара др Александре Новаков, која нас води улицама свог родног града, и др Уроша Шешума који нам је представио прошлост Новог Брда као живу садашњост.

На сликама људи: отац Михаило, ученици Богословије, неколико Призренца који свој град нису могли да

напусте, међу њима Саша, један од ретких повратника, млади брачни пар с деветомесечном бебом, наставница српског језика Оливера Радић из Ораховице, тихе радне монахиње... И деца: троје њих различитог узраста који се играју у дворишту обновљене Саборне цркве, беба коју прозвасмо „најкултурнијом бебом на свету“ јер је присуствовала целом програму Спасовданских дана, дечји хор из Штрпца који је расплакао публику.

Слику ученика Призренске богословије, који достојанствено ходају улицама Призрена, насликала је видовито, кроз време, рука добротинитеља Саве Игуманова, који је давно управо њима, њиховим претходницима и онима који ће после њих ту школу похађати, оставио на дар своју кућу да се у њој за добро свога народа поучавају.

Сви су они, свако на свој начин, чувари храмова и српских светиња.

Као што смо у црквама гледали ликове и сцене на фрескама, тако око њих видесмо призоре: црвених божура на пољани Газиместана, пужа који мирно ходи призренском калдрмом, остатке стубова из манастира Свети архангели у Синан пашиној цамији, бројне, нове, минарете који високом нису ни близу Цркве Светог Спаса. Поред светиња видели смо задовољне псе и мачке и блиставо зелене травњаке. Дивили се негованим воћњацима и јагодњаци-

ма манастира Соколица, а с његовог видиковца нам поста јасно зашто је овај манастир добио соколово име. У цркви овог манастира могли смо да осетимо додир руке Богородичине скулптуре, а у Дечанима да видимо откривену благу руку њеног ктитора и чудотворца. Пред остацима цркве на Новом Брду сви занемесмо – као да се она из тих остатака за тренутак (који оста у вечности) заиста и уздигла у свом пуном давнашњем сјају.

Током боравка на Косову и Метохији, осећали смо се заштићено, најмање због „чувара реда“ испред српских светиња, а више због близине снажне природе и бројних мантија које су се мирно, не само кроз простор, него и кроз време, кретале, уз молитве, тихо и скромно, радећи своје свакодневне послове. Њих носе они који брижљиво пазе на наше, српске светиње, не жале се, не кукају. И сами се радују – песми, разговору, смеју шали, уживају у природи. Моле само Бога, помоћ не траже. Надају се. Желе – да им се дође. Да ту лепоту и богатство духа, душе и природе с другима поделе.

Доживљене слике ипак је немогуће препричати. Богатот је отићи на овај пут с којег се враћамо другачији. Богатији сликама, фрескама и иконама, које се у срце и душу записују.

Дејана Оцић

